

Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu

Syty-koulutus
lastensuojelulle ja
perhesosiaalityölle

Osio 1: päivät 1–2

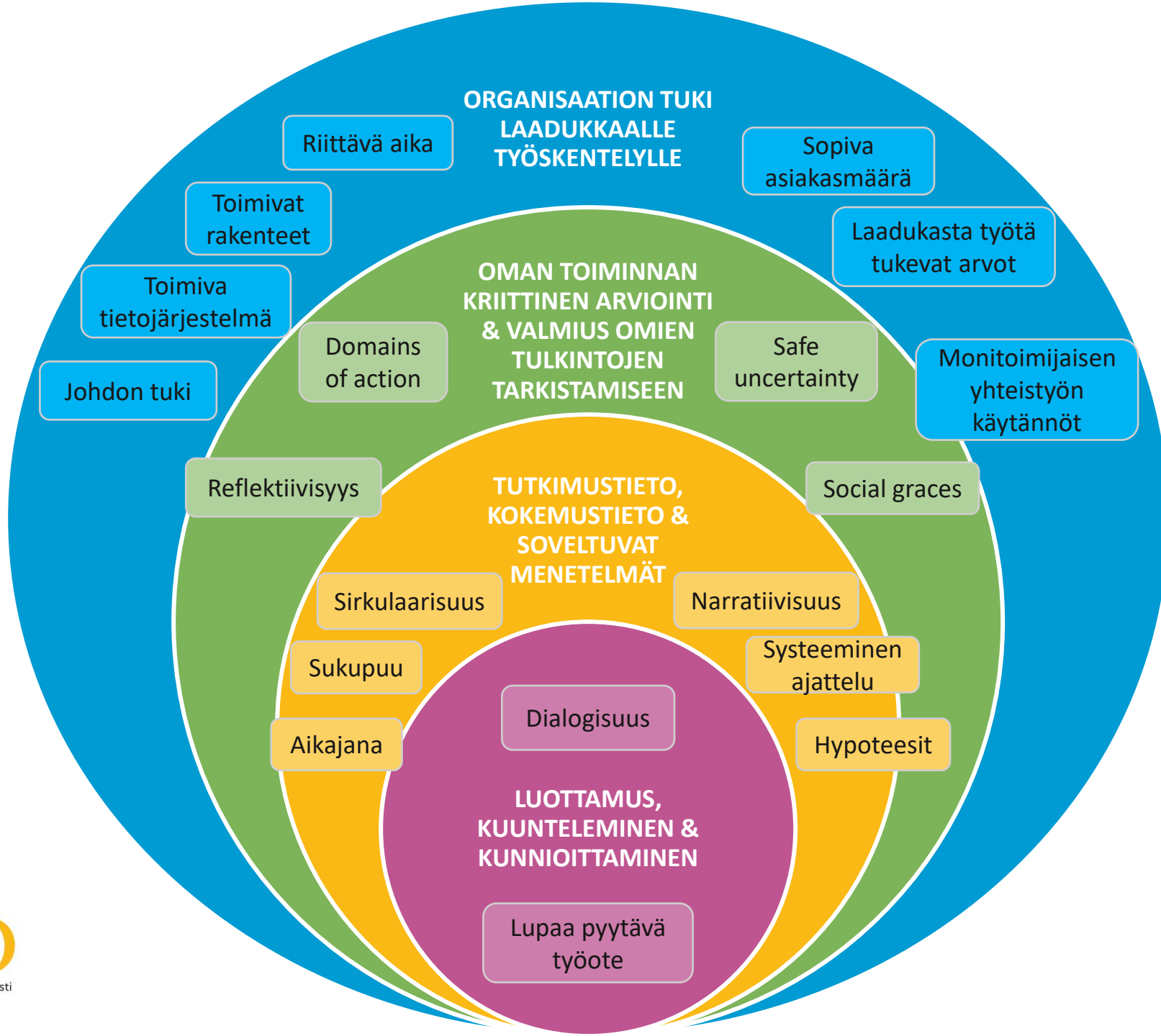
Ohjelma – päivä 1

- Orientaatio, esittely ja omat odotukset koulutukselle
- Olemassa olevien hyvien asioiden kartoitus. Oppimispäiväkirja.
- Systemisen muutoksen tausta
- Systemisen ajattelun ja tiedonmuodostuksen lähtökohdat
- 11.15 - 12.15 Lounas
- Erilaisia lähestymistapoja ongelmiin.
- 13.45-14.00 Kahvi
- Lähestymistapojen tarkastelu jatkuu..
- 15.15.-15.30 Päivän päätös

Työskentely koulutuksen aikana

- Yhteinen keskustelu ja dialogi, ääneen ihmettely ja pohtiminen tärkeää
- Oman asiantuntijuuden jakaminen yhteiseksi hyväksi!
- Huomioithan, että koulutuksen aikana sinulla on mahdollisuus käydä luottamuksellisia keskusteluita!
- Koulutuksessa jaettavia asiakasesimerkkejä **ei** saa jakaa koulutuksen ulkopuolella!

Tutustumisharjoitus

Kolmanneksi paras vahvuuteni asiakastyössä?

Kerro itsestäsi vierustoverillesi.

Esittele ryhmälle vierustoverisi äskeisen keskustelun perusteella.

Mieti hetki näitä asioita...

- Mitä tiimissämme jo osataan?
- Mitkä ovat tiimimme/työkaverin vahvuudet?
- Missä haluamme tiiminä kehittyä?
- Mihin toivot tänään alkavan prosessin kuljettavan omaa ajatteluaasi, osaamistasi ja toimintaasi?

JAKAKAA NOUSSEITA AJATUKSIA JA TOIVEITA

Koulutuksen tavoite

- Koulutus perehdyttää systeemiseen ajatteluun, toimintamalliin ja systeemisessä työtavassa keskeisten perheterapeuttisten elementtien hyödyntämiseen sekä antaa valmiudet toimia osana systeemistä tiimiä.
- Koulutuksen tavoitteena on auttaa hyödyntämään systeemisen ajattelutavan ja suhdeperustaisen työtöteen mahdollisuuksia asiakas-, tiimi- ja verkostotyössä.

Oppimispäiväkirja

Mitä?

Oppimispäiväkirja on kirjallista 'köyhän miehen reflektiota' – reflektointia itsen kanssa.

Miksi?

- tarjoaa mahdollisuuden itsereflektioon, oman oppimisprosessin hahmottamiseen ja oman osaamisen ja oppimistavoitteiden analysointiin.
- antaa mahdollisuuden miettiä, missä ollaan ja mihin pitäisi päästä sekä suunnitella tulevaa.
- auttaa yhdistelemään uutta ainesta aiempiin tietoihin.

Miten?

Ole utelias erilaisille näkökulmille – kysy, miksi ajattelen näin.

Kirjoita omin sanoin, yhdistele koulutuksen tietoa aiempaan tietoon, sovela, analysoi ja arvioi

Pysähdy refleктоimaan säännöllisesti, vähintään jokaisen koulutuspäivän jälkeen.

Lastensuojelun uudistamisen tarve Britanniassa (2007-2013)

- Työn byrokratisoituminen
- Asiakkaat eivät luottaneet työntekijöihin tai kertoneet ongelmistaan
- Liian vähän aikaa 'kohtaavaan asiakastyöhön'
- Useita perheväkivaltaan liittyviä pienten lasten kuolemia

Hackneyn mallin tulokset:

- Huostaanotot vähenivät 40 %
- Työntekijöiden vaihtuvuus väheni

Suomalaisen lastensuojelun muutostarpeet

Organisaatioiden näkökulma

- Suuret asiakasmäärät, työntekijöiden uupuminen, kuormittuminen ja vaihtuvuus, kasvavat kustannukset, auttavien tahojen yhteistyön vaikeudet ja vahvistamisen tarve
- Yksin tekemisen kulttuuri, työskentelyn ongelmakeskeisyys ja matala intensiteetti, riittämätön tuki ja ohjaus työntekijöille, ajautuminen tulipalojen sammutteluun, reagointi liian myöhään

Vakavasti oireilevia lapsia ei pystytä auttamaan riittävän hyvin

Tarvitaan joustavan ja monitoimijaisen työn mahdollistavat rakenteet ja vastuun jakamista – osaava, lapsiin ja perheisiin sitoutuva lasten suojelu

Asiakkaan näkökulma

- Lastensuojelun palvelut pirstaleisia tai pätkittäisiä
 - Saatu tuki ei huomioi riittävästi perheiden kokonaisuutta ja tieto ei kulje riittävästi
- Tarvitaan vaikuttavia, saavutettavia, leimaamattomia, asiakasta lähelle tulevia monitoimijaisia palveluja

Systeminen lastensuojelun tiimi Hackneyn mallin mukaan

Lontoon Hackneyssa kehitetyssä mallissa lastensuojelutiimit on organisoitu niin sanotuiksi systeemisiksi toimintayksiköiksi.

Toimintayksikköön kuuluvat:

- Konsultoiva sosiaalityöntekijä (consultant social worker)
- Sosiaalityöntekijä (social worker),
- Lapsityöntekijä (child practitioner),
- Perheterapeutti eli klinikko (clinician)
- Yksikkökoordinaattori (unit co-ordinator)

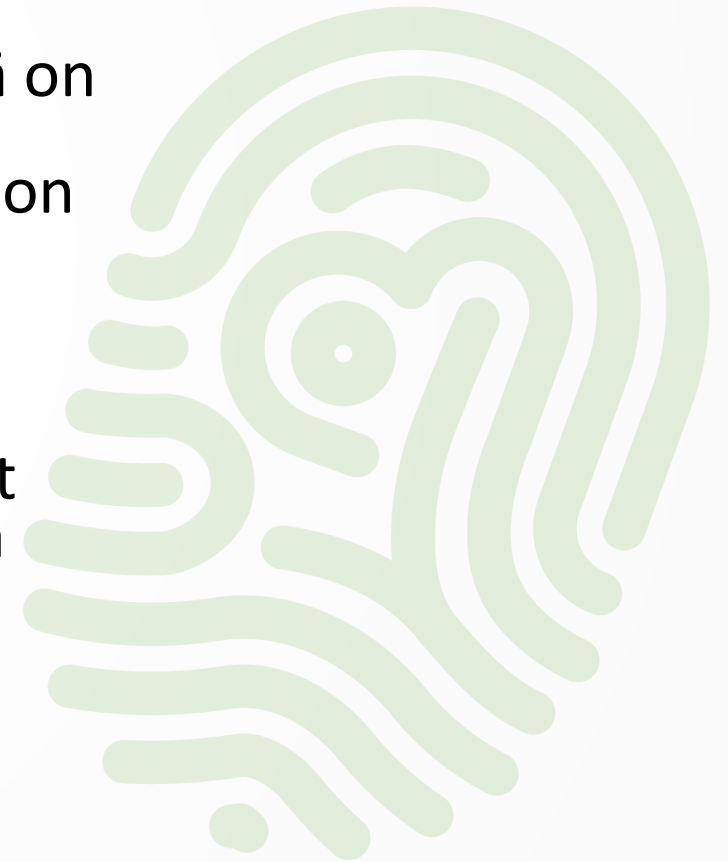

Systemisen toimintayksikön tehtävät Hackneyssä

- Kliinikon tärkein tehtävä on pitää huolta systeemisestä otteesta sekä olla tiimin käytettävissä perheen tilannetta pohdittaessa
- Yksikkökoordinaattori puolestaan hoitaa ison osan juoksevista asioista ja paperityöstä, jotta sosiaalityöntekijöille vapautuisi enemmän aikaa asiakastyöhön, toimii sihteerinä tiimeissä sekä kokoaa dokumentoinnin lapsista ja asiakasperheistä
- Konsultoiva sosiaalityöntekijä johtaa yksikköä

Hackneyn mallin mukainen työskentely

- Sosiaalityöntekijän tehtävänä on lähestyä perhettä vanhempien näkökulmasta
- Lapsityöntekijän tehtävänä on ensisijaisesti varmistaa lapsen äänen mielessä pitäminen
- Lapsityöntekijä ja sosiaalityöntekijä tapaavat perheitä työparina
- Viikoittaiset tiimikokoukset ovat työnohjauksellisia ja niissä on varattu aikaa reflektioon, dialogiin ja päätöksentekoon
- Mallissa asiakasperheet ovat koko tiimin yhteisiä, jolloin kaikki tiimin jäsenet tuntevat jokaisen perheen tilanteen

Systemisen työotteen ydinelementit

Aaltio & Isokuorti 2019 Systemisen lastensuojelun toimintamallin
ydinelementit. Työpäpəri 33.

- Systemisyys ilmenee
 - *Ajattelutavassa*
 - *Työmenetelmissä*
 - *Syty-istunnoissa*
- Systemisen työmenetelmän perusperiaatteet ovat mukana
 - *Asiakaskohtaamisissa*
 - *Työyksikön omisssa palaverissa*
 - *Syty-istunnoissa*

Pohdinta

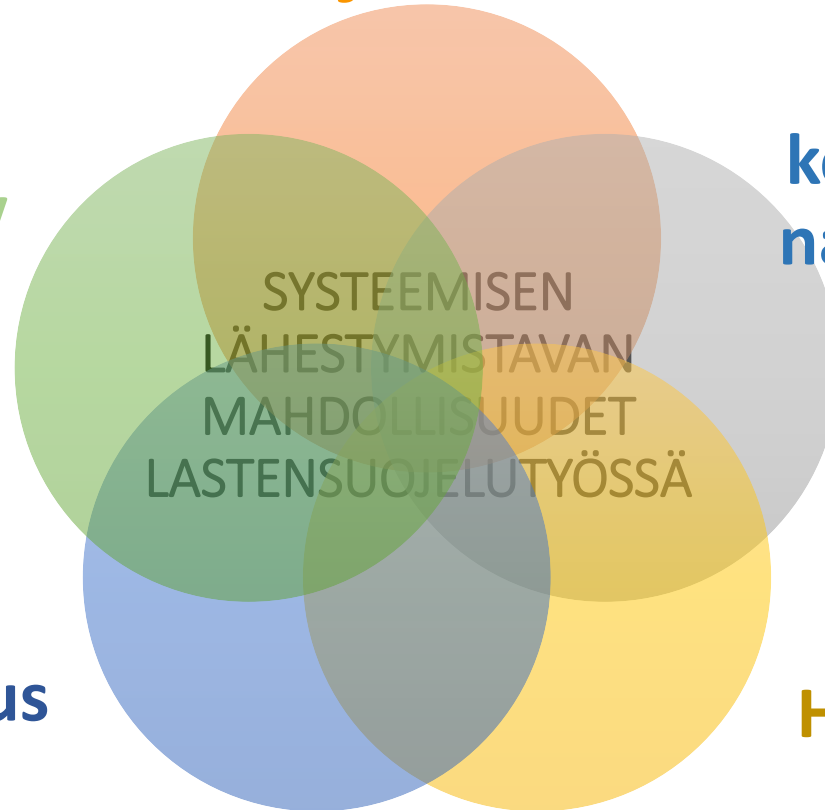
Millainen (ensi)vaikutelma systeemisestä toimintamallista tässä kohtaa?

Asetutaan janalle

Systemeisyys ja systeminen ajattelu

Sukupuutyöskentely

Systemikeskeinen tapa
nähdä ongelma

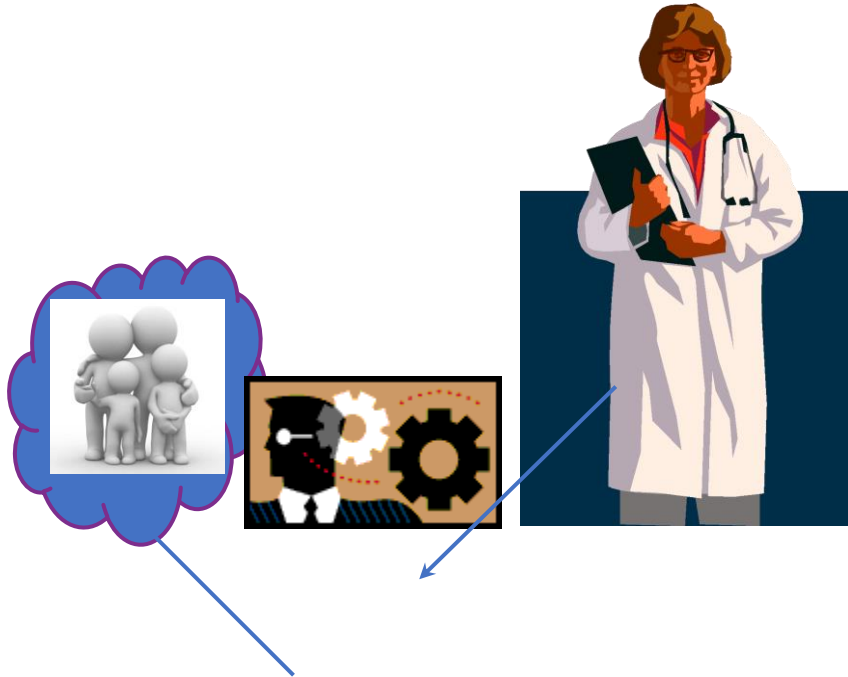
Sirkulaarisuus

Hypoteesi-
ajattelu

Perhe-
terapeuttisen
ajattelun taustaa

ONGELMA ON YKSILÖN SISÄLLÄ

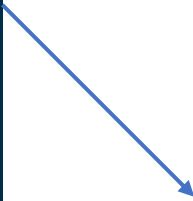

Psykologiatieteen synty 1800-luvulla

Asiantuntija hallitsee asian, asiantuntija on vaihdettavissa

Metodikeskeisyys, syy-seuraus-suhde

ONGELMA ON PERHEESSÄ

Perheterapian synty 1950-luvulla;
perhe otettiin mukaan hoitoon

Systeminen, struktuaalinen,
strateginen perheterapia

Asiantuntija on ulkopuolinen, joka voi
intervention avulla auttaa perheen
tasapainon palauttamisessa (esim.
perheille annettavat kotitehtävät).

Perheterapia

Perheterapia

- ammatillinen ja tietoinen pyrkimys tutkia, ymmärtää ja hoitaa perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa ja yksittäisillä perheenjäsenillä esiintyviä häiriöitä ja niiden aiheuttamaa kärsimystä.

Systemisen lastensuojelun toimintamallin kontekstissa

- käsite viittaa teoreettiseen lähestymistapaan ja perheterapeuttisten menetelmien soveltamiseen lastensuojelun kontekstissa pikemmin kuin perheterapiaan psykoterapiamuotona.

Systemiteoria

- **Systemiteoria** on teoreettinen kokonaisuus, jonka avulla tutkitaan
 - *osista muodostuneita kokonaisuuksia*
 - *osien dynaamista vuorovaikutusta sekä*
 - *osien muodostamia kokonaisuuksia*
- Osien vuorovaikutusta luonnehtii kehämäinen syy-seuraus-malli:
 - *systemin sisällä kaikki vaikuttaa kaikkeen, ja lisäksi systemi saa vaikutteita ulkopuolisesta maailmasta, johon se myös itse vaikuttaa.*
- Systemin kokonaistoiminta on enemmän kuin osatoimintojensa summa.

Mitä systeemisyys tarkoittaa?

- Työskentelyn keskiössä **ovat vuorovaikutussuhteet** lapsen, hänen perheensä ja heidän elinympäristönsä välillä. Myös lastensuojelujärjestelmä tai muut palvelut nähdään osana tätä systeemiä, ei ulkopuolisena tai neutraalina
- Systeemisessä ajattelussa syy-seuraussuhteet eivät ole yksisuuntaisia vaan kehämäisiä, jolloin kaikkien systeemiin kuuluvien palasten toiminta vaikuttaa kaikkeen
- Systeemit ja perhesysteemit ovat lähtökohtaisesti luonteeltaan kompleksisia, liikkeessä olevia ja muuttuvia

Mitä systeemisyys tarkoittaa lasten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä?

Ihminen ja ympäristö nähdään systeeminä, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen, unohtamatta yksilöä.

- Huomio sekä ihmissuhteissa että järjestelmän osien välisissä ja sisäisissä vuorovaikutussuhteissa.
- Yhden osion muutos → koko systeemissä tapahtuu muutos
- Työskentelyä suhteiden kanssa ja suhteissa

Perhe systeemisenä yksikkönä

- Työn kohteena koko perhe (systeemi), ei yksittäisen ”ongelman hoitaminen”
- Lapsi, perhe ja arkiympäristö muodostavat oman systeeminsä → ei suljettuja systeemejä
- Systeemit ja perhesysteemit lähtökohtaisesti luonteeltaan kompleksisia, liikkeessä olevia ja muuttuvia

Yhdessä enemmän..

- Systemille syntyy uusia ominaisuuksia, joita sen osilla ei ole, sillä **kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa.**
- Olemme vastavuoroisesti riippuvaisia toisistamme – kehittyäksemme tarvitsemme toistemme näkökulmia. Yhdessä tekemällä syntyy uutta.
- Pyritään välttämään kapea-alaista näkökulmaa → pois yksinkertaistavasta syy – seuraus -päätelystä

Systeminen tapa hahmottaa ongelmaa

- Ongelmat eivät ole yksilöiden ominaisuuksia, vaan ratkaisut löytyvät vuorovaikutussuhteista
- Työn kohteena koko perhe, ei yksittäisen ”ongelman hoitaminen”
- Ongelma nähdään ratkaisuyrityksenä.
 - Esim. lapsen oireet ja käyttäytyminen voidaan nähdä tämän pyrkimyksenä ratkaista ongelma
- Tarkastelemalla vuorovaikutussuhteita pyritään etsimään ja löytämään havaittavien ongelmien taustalla vaikuttavia mahdollisia **juurisyitä**

An iceberg floating in the ocean. The tip of the iceberg is above the water surface, and the much larger, jagged base is submerged. A horizontal line represents the water surface. Text and arrows point to the visible tip and the hidden base. The sky is blue with white clouds, and the water is a deep blue.

Työntekijälle/tiimille näkyvä
ilmiongelma/riski

Millaiset suhteet avaavat työntekijälle näkymän pinnan alle?

Lapsen ja perheen olosuhteet
ja suhteet, joita on ilmiongelman
taustalla.

SYSTEEMINEN
MUUTOS =

(pieni) ajattelutavan
muutos +

pieni kokeilu toimia
toisin +

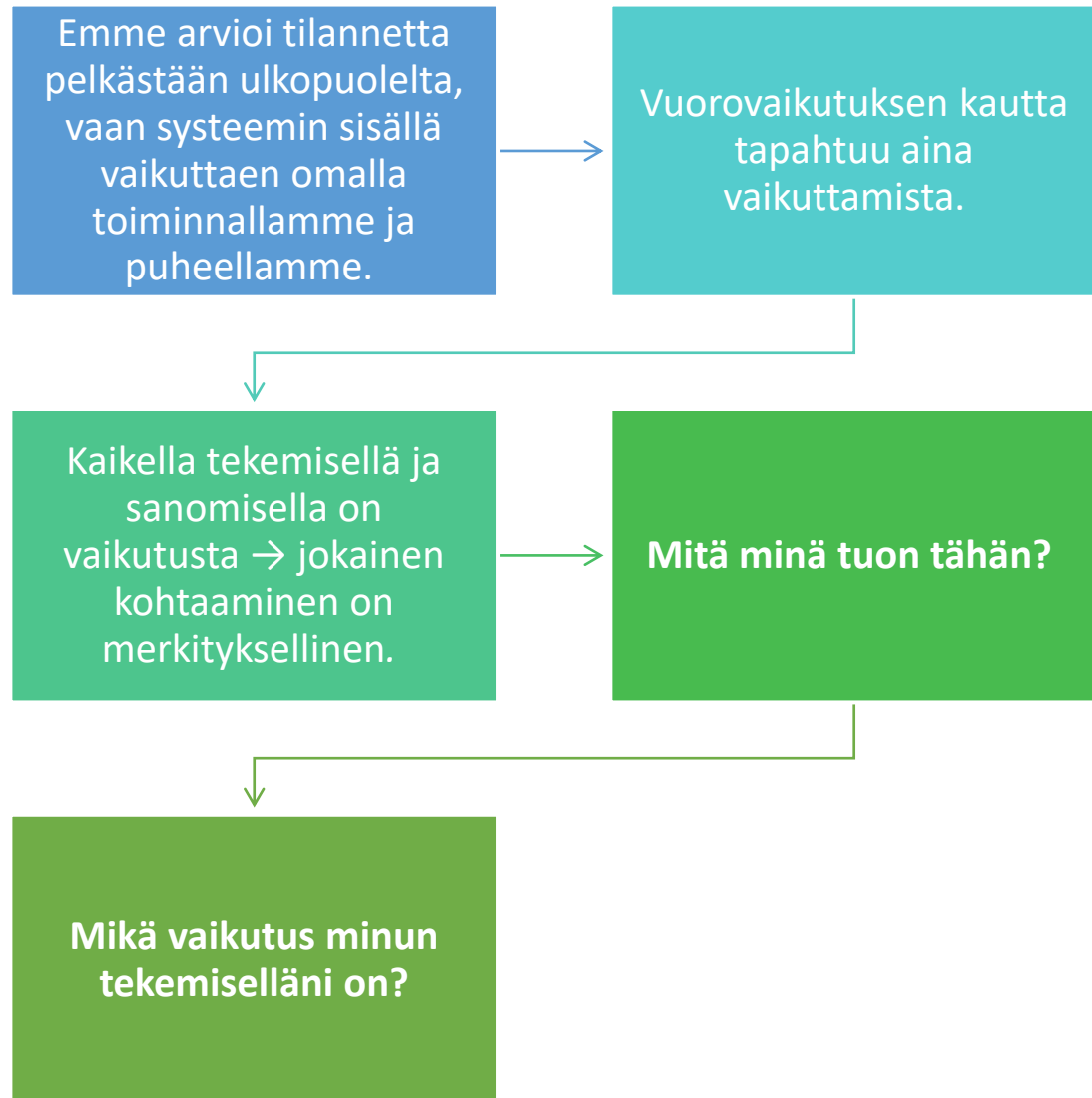
toisto +

aika

Pyritäänkö hallitsemaan pinnalle näkyvää ongelmaa VAI
uskalletaanko pysähtyä yhdessä tutkimaan, mitä on pinnan alla –
mikä ylläpitää ongelmaa?

PERHE JA PALVELUT LIITTYVÄT YHTEISEKSI SYSTEEMIKSI

Perhe ja palvelut liittyvät yhteiseksi systeemiksi

- Työntekijä ei ole systeemin ulkopuolella. Tilannetta ei arvioida *ulkopuolelta*, vaan systeemin sisällä, omalla toiminnalla ja puheella vaikuttaen
- Vuorovaikutuksen kautta tapahtuu aina vaikuttamista
- Kaikella tekemisellä ja sanomisella on vaikutusta → jokainen kohtaaminen on merkityksellinen
- Työntekijän on tärkeä tiedostaa: Mitä minä tuon tähän? Mikä vaikutus minun tekemiselläni on?
- Yhteinen systeeminen ajattelutapa rohkaisee työntekijöitä vaihtoehtoisten näkökulmien ja vaihtoehtoisten olettamusten (hypoteesien) pohtimiseen ja perheen läheisverkoston mukaan ottamiseen
- Käytetään sellaisia työtapoja ja menetelmiä, jotka antavat tilaa kysymyksille, yhteiselle ajattelulle ja keskustelulle

ONGELMA ON SUHTEISSA, TYÖNTEKIJÄT OVAT OSA SYSTEEMIÄ

- 1980-luku: Ongelma on suhteissa
- Havaintija on osa systeemiä, jota havainnoidaan
- Työntekijän on lähdettävä ei-tietämisen asenteesta työskennellessään perheen kanssa
- Reflektiivisyys, ei-tietäminen ja läpinäkyvyys korostuu
- Jaettu asiantuntijuus, vastavuoroisuus ja yhteisen ymmärryksen etsiminen
- Työntekijä on asiantuntija siinä, miten luoda tilaa perheenjäsenten väliselle vuoropuhelulle ja miten helpottaa vuoropuhelun kulkua

MIKSI SYSTEEMISTÄ AJATTELUA TARVITAAN?

Juurisyyt eivät ole yksilöiden ongelmia, vaan löytyvät pikemmin suhteista ja vuorovaikutuksesta → tarkastellaan ja ymmärretään laajemmin

Kompleksisuuteen tarvitaan jäsenystä

Kontekstin ymmärtämiseen

Työntekijöillä ei ole vastauksia ja ratkaisuja kaikkiin ongelmiin

Ratkaisuja etsitään yhdessä, ei tehdä yksin

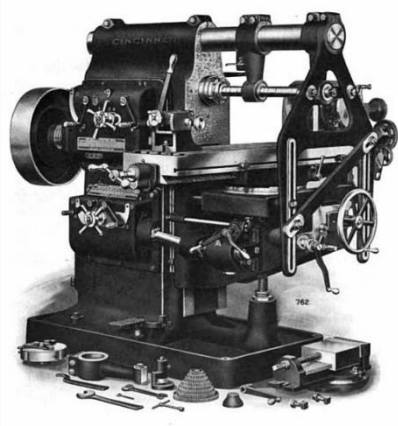
Milloin systeemistä ajattelua tarvitaan?

- Ennakointiin ja pulmallisiin tilanteisiin
- Ihmisillä yleensä selkeä käsitys (hypoteesi) siitä, mistä ongelma johtuu ja tämä selitys määrää ratkaisuyrityksen, jota yleensä pidetään "ainoana järkevänä toimintatapana"
- Jotta työntekijät ja asiakkaat voisivat toimia jollakin toisella tavalla, ongelmat tulee määritellä jollakin toisella tavalla tai löytää niille jokin uusi merkitys
- Ominaista pyrkimys pois ongelmakeskeisyydestä

Systemikeskeinen tapa hahmottaa ongelmaa?

- Ongelma nähdään ratkaisuyrityksenä
- Esim. lapsen oireet ja käyttäytyminen voidaan nähdä tämän pyrkimyksenä ratkaista ongelma
- Vuorovaikutuskuvioiden nähdään ylläpitävän ongelmaa ja muutoksen nähdään tapahtuvan muuttamalla ratkaisuyritystä

KONE

Tietäminen. Säännöt. Järjestys.

LINEAARISUUS: SYY – SEURAUUS

HALLINTA

TODELLISUUS ON ANNETTU

JOKO -TAI

Oikea/Väärä

Teoreettinen ja tieteellinen tieto (kirjat)

KONTROLLI JA VARMUUS

Mitä? Miksi?

MONOLOGI

MENENTELMÄKESKEISYYS

SYSTEEMI

Ei tietäminen... uteliaisuus, erilaisuus, kaaos...

Kehämäisyys, vastavuoroisuus...
1+1 on enemmän kuin 2

SEKÄ – ETTÄ, EHKÄ...

**Todellisuutta luodaan
vuorovaikutuksessa.**

Suhde- ja kontekstietä (tarinat)

**EPÄVARMUUS JA
MONINÄKÖKULMAISUUS**

Miten?

DIALOGI

Entä jos?

ajattelumallit ja lähestymistavat

Harjoitus: Mieti omaa työtäsi...

Millaisissa tilanteissa työtäsi ohjaa
nojautuminen **varmaan tietoon** ja pyrkimys
selkeiden sääntöjen noudattamiseen?

Entä millaisissa työtilanteissa
työtä ohjaa **pyrkimys asettua "ei-tietämisen"**
positioon erilaisia tulkintoja ja
ratkaisuvaihtoehtoja avoimena pitäen?

Keskustelkaa yhdessä tiimin kanssa!

Ihmissuhteita
rakentava ja
ylläpitävä
lastensuojelu

Päivä 2

Ohjelma – päivä 2

- 9.00-9.15 Orientaatio päivään
- 9.15-11.15 Reflektiivisyys ja reflektion harjoittelu
- 11.15-12.15 Lounas
- 12.15-13.00 Video
- 13.00-14.00 Systemisen tiimin harjoittelu
- 14.00-14.30 Kahvi
- 14.30-15.15 Harjoituksen purku ja keskustelua
- 15.15.-15.30 Päivän päätös

A photograph of two women sitting in a hammock. The woman on the left has long blonde hair in a ponytail and is wearing a purple fuzzy jacket. The woman on the right has long brown hair in a braid. The hammock is dark blue with orange stripes. The background is a blurred outdoor setting with trees and a body of water.

Reflektiivisyys

Reflektiivisyys

- Reflektiivisen tiimin käyttö on muodostunut alun perin systeemisen perheterapian työmuodoksi
- Tom Andersen, 1990-luku, Norja
- Aiemmin systeemisessä terapiassa terapeutti haastatteli asiakkaita ja tiimi seurasi keskustelua yksisuuntaisen peilin takaa
- Andersenin refleктоivan tiimin ideana oli poistaa yksisuuntainen peili asiakkaiden ja tiimin väliltä
- Hoidossa oleva perhe ja heidän kanssaan keskusteleva terapeutti sekä terapiatyötä tukeva työryhmä olivat samassa tilassa ja keskustelivat vuorollaan perheen tilanteesta

Reflektiivinen tiimi

- Andersen kollegoineen ymmärsi, että terapiatilanteesta tulee tasavertainen ja vuorovaikutus muodostuu avoimeksi, kun terapeutin (reflektiivinen) tiimi on yhtä avoimesti tarkkailtavissa kuin hoidossa oleva perhe
- Tiimissä ei ole hierarkiaa. Asiakkaat ja työntekijät tasa-arvoisessa suhteessa. Kaikkien keskustelijoiden ajatukset, kommentit ja näkökulmat ovat yhtä arvokkaita

Reflektiivinen tiimi

Perheenjäsenten annetaan puhua niin pitkään kuin he kokevat tarpeelliseksi

Työntekijät välillä refleктоivat eli kävivät keskenään keskustelua siitä, mitä ajatuksia aiempi keskustelu on herättänyt ja perhe puolestaan saattoi kommentoida työntekijöiden keskustelua

Reflektiivisen tiimin keskustellessa perheellä on mahdollisuus olla samassa tilassa, nähdä ja kuunnella, miten ja mitä heistä keskustellaan, miten ns. *jaettu mielikuva* muodostuu

Reflektiivinen tiimi

Reflektiokeskustelun aikana Andersen näki aiheelliseksi 'sulkea' perheen keskustelun ulkopuolelle, niin ettei puhetta osoitettu heille suoraan. Näin perhe saa vapaasti kuunnella tai antaa ajatustensa kulkea keskustelun aikana.

Reflektiivisen keskustelun periaatteita

Ei-tietämisen asetelma.

Puhutaan vain siitä, mitä kuultiin.

Puhutaan omasta näkökulmasta, mitä ajatuksia itsessä herätti. Keskusteluun mahtuu erilaisia, keskenään mahdollisesti ristiriitaisiakin ääniä.

Reflektiivisen keskustelun periaatteita

Puhumisen ja kuuntelun vuorottelu on tärkeää.

Hiljaiset hetket tarjoavat mahdollisuuden kuunnella omaa sisäistä dialogia.

Yhteinen kieli: samoja sanoja kuin asiakas -> puhutaan "samalla kielellä" ja tulee todennäköisemmin kokemus kuulluksi tulemisesta.

Reflektiivisen keskustelun periaatteita

Vältetään ehdottomia näkökulmia, puhutaan ns. -isi -muodossa, esim.:

”tulee mieleen..”,

”ehkä tämä on...”

”voisiko olla kyse..”

”huomasin ajattelevani, että...”

Annetaan kuulijalle mahdollisuus poimia ajatuksista ne, mitkä hän kokee tärkeäksi.

Reflektion tavoitteena on

- Auttaa perhettä ja työntekijöitä löytämään uusia ajattelu- ja käyttäytymismalleja
- Tarjota uudenlaisia vaihtoehtoja ja näkemyksiä asiaan

= Vaihtoehtoisten selitysten etsiminen, ymmärryksen ja näkökulmien laajeneminen

Reflektiota

- Itsereflektio
- Reflektio työparin kanssa
 - Asiakkaan läsnä ollessa
 - Ilman asiakasta
- Reflektio työryhmän kanssa
 - Asiakkaan läsnä ollessa
 - Ilman asiakasta

Reflektion hyödyt

- Osoittaa, että puhuttu asia on tärkeä ja kuuntelemiseen on paneuduttu
- Nostaa esille olennaisen ja auttaa siten asian työstämisessä
- Reflektiossa voi tarkastaa, onko ymmärtänyt asian oikein
- Auttaa asian tai tunteiden sanoittamisessa
- Palauttaa asian asiakkaan itsensä pohdittavaksi
- Mahdollistaa asian tarkastelemisen itsen ulkopuolella ja mahdollistaa uudenlaisten näkökulmien löytämisen asiaan

Reflektio systeemisessä tiimissä

Perheen tilanteen esittely. Perhe osallistuu siihen mahdollisimman aktiivisesti. Tutut työntekijät auttavat perhettä oman tilanteensa kuvaamisessa.

Reflektioryhmä istuu esittelyn ajan hiljaa kuunnellen, mutta saa myöhemmin mahdollisuuden esittää kysymyksiä, joita kuuntelun aikana herännyt.

Perhe on miettinyt oman työntekijän kanssa 1-2 kysymystä, joihin he toivovat reflektiokeskustelussa näkökulmia.

Reflektioryhmä pyrkii keskustelussa dialogisuuteen.

Perhe ja oma työntekijä saavat omalla vuorollaan keskustella siitä, mitä kuulivat työryhmän keskustelevan edeltävästi.

Harjoitus: reflektiivinen keskustelu

- Muodostakaa 4-5 hengen ryhmiä
- 1. valitkaa ryhmästä yksi, joka kertoo asiakastyöstään jonkin haastavan tilanteen, muut kuuntelevat tarkkaavaisesti
- 2. Reflektioryhmän muodostavat tiimin loput työntekijät
- Tilanteen esittely 10 min, reflektio 10 min ja yhteinen keskustelu 10 min

Millaisia ajatuksia ja tunteita reflektioharjoitus herätti teissä?

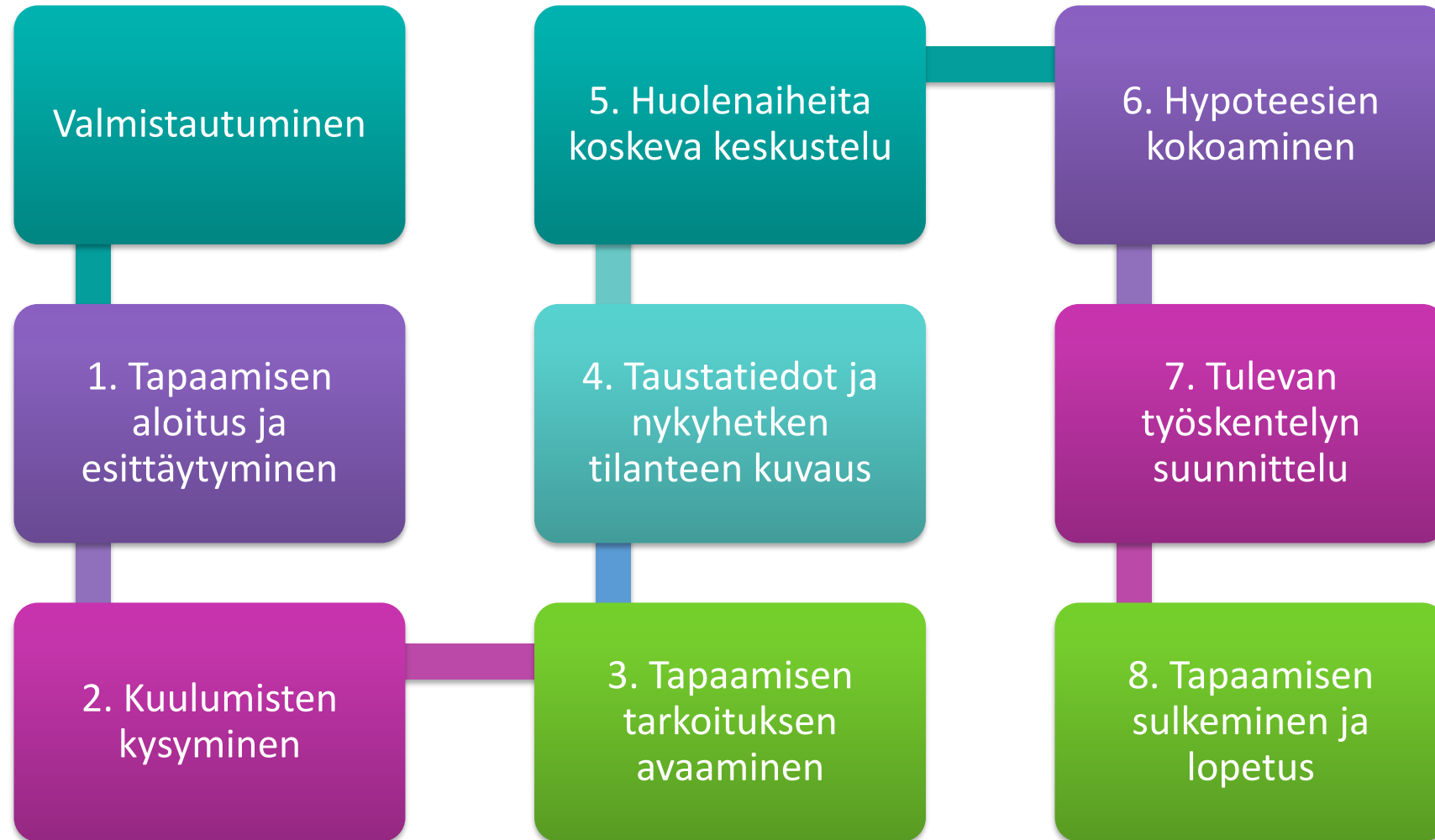
Nuoren parin tarina

- Katsotaan video: Milli ja Abe
- [MEISTÄ TEHTIIN LASTENSUOJELUILMOITUS](#)   -
[YouTube](#)
- Keskustellaan yhdessä: Harjoitus näkökulmiin
asettumisesta
- Jakakaa ryhmissä roolit: mitä ajatuksia ja havaintoja
teette

**Arvojen,
Tunteiden,
Tekojen ja Toimintojen
näkökulmista**

Tapaamisen ja tuen antamisen malli (THL)

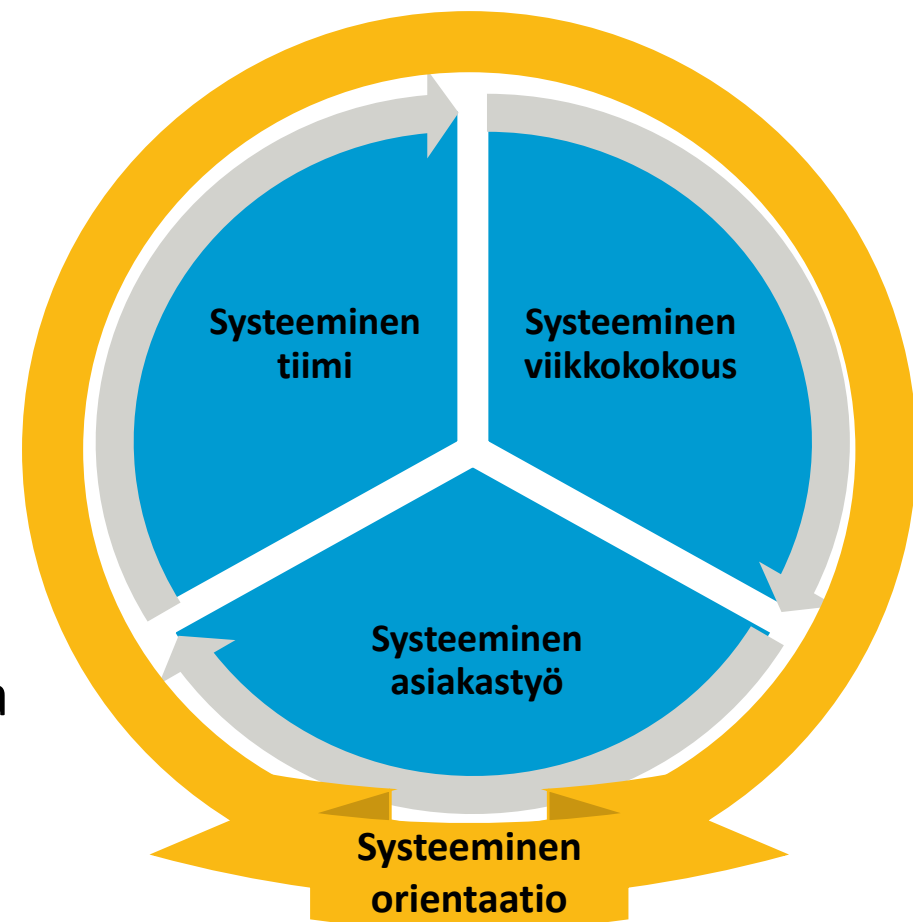

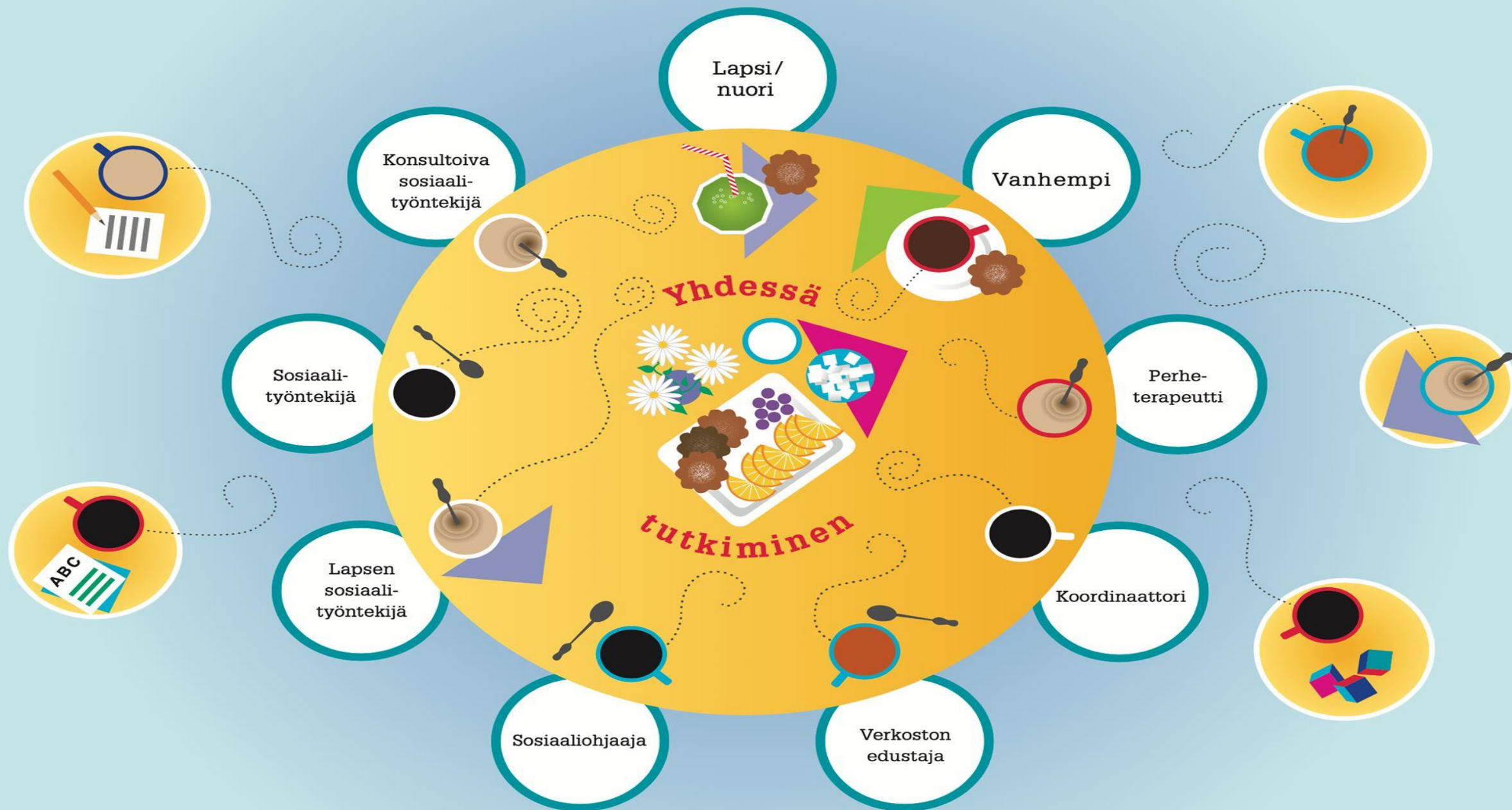
Lapsen ja perheen tilanteen äärelle yhdessä pysähtyminen ja yhdessä tutkiminen

Systemisen orientaation ydinelementit

- Suomalaisen lastensuojelun systemisessä toimintamallissa on kolme ydinelementtiä:
 1. Systeminen asiakastyö
 2. Systeminen tiimi
 3. Systeminen viikkokokous
- Systeminen tiimi ja systeminen viikkokokous ovat rakenteita, jotka tukevat systemisellä orientaatiolla tehtävän asiakas- ja yhteistyön toteutumista sekä työntekijän taitojen kehittymistä

**I VALMISTAUTUMINEN
LAPSEN JA PERHEEN
KANSSA**

- ydinasian määrittely
- keitä kutsutaan mukaan
- miten toimitaan

**II YHTEISTYÖKUMPPANIN
PEREHDYTYS**

- viesti ydinasiasta
- systeemisen työskentelyn idea, miten tapaamisessa toimitaan

**IV YHTEINEN TYÖSKENTELY
TAPAAMISEN JÄLKEEN**

- pohjana yhteinen suunnitelma, pienet askeleet
- työpariudet
- muu yhteinen työ

**III YHTEINEN TYÖSKENTELY
TAPAAMISESSA**

- kohtaaminen, rauhallisuus
- selkeä rakenne
- reflektio, jossa fokus ydinasiassa
- yhteinen suunnitelma

Miksi minut
kutsuttiin?

Mitä minä
tuon tähän?

Miten
valmistaudun?

Mihin kysymykseen
haetaan vastausta?
Ja miten?

Systememisen tiimin tapaamisen rakenne 90 min

Keskustelun ja
kuuntelun
vuoropuhelu

Ensin työntekijät ja perhe esittelevät perheen tilannetta ja esittävät etukäteen mietityn ydinkysymyksen, johon he erityisesti toivovat näkemyksiä (20-25 min)

Esittelyn tukena toimii perheestä piirretty sukupuu tai aikajana

Muu paikalla oleva työryhmä, perheterapeutti ja johtava sosiaalityöntekijä mukaan lukien, muodostavat reflektioryhmän

Reflektioryhmä voidaan jakaa siten, että eri jäsenet kuuntelevat keskustelua erityisesti tietyistä näkökulmista, esimerkiksi lapsen, vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta

Esittelyn jälkeen reflektioryhmä keskustelee kuulemastaan 10 min (perhe ja työntekijät kuuntelevat)

Tämän jälkeen keskustelu palaa perheelle ja työryhmälle, jolloin he saavat keskustella kuulemastaan 10 min (reflektioryhmä kuuntelee)

Lopuksi keskustelu avataan kaikille yhteiseksi, ja varmistetaan, että esitettyyn kysymykseen on vastattu ja tehdään keskustelun pohjalta konkreettinen jatkosuunnitelma (myös kirjallisesti) ja sovitaan kuka tekee mitäkin ennen seuraavaa tapaamista (30-45 min)

Rakenne-ehdotus tiimitapaamisen ajankäytöstä, kun perhettä tai verkostoa ei ole paikalla (yht. 60 min)

Työpari/työntekijä esittelee asiakastapausta 15-20 min (klinikko toimii haastattelijana)

Reflektioryhmä reflektoi max. 10 minuuttia (aikaa kulunut 25-30 min)

Keskustelu palaa työparille/työntekijälle 5-10 min (aikaa kulunut 30-40 min)

Yhteistä keskustelua 15-20 min (45-60 min käytetty)

Ajankäyttö, kun perhe tai verkosto on paikalla (yht. 90 min)

Perheen tai verkoston ollessa paikalla, käytetään alkukeskusteluun hieman reilummin aikaa

ja loppukeskusteluun jätetään vähintään 30 minuuttia jatkosuunnitelman tekemiseksi!

Työpari/työntekijä ja perhe/verkosto esittelee tilannetta ja kysymyksensä 20-25 min (klinikko voi toimia haastattelijana)

Reflektioryhmä reflektoi max. 10 minuuttia (aikaa kulunut 35-40 min)

Keskustelu palaa työparille/työntekijälle ja perheelle 10 min (aikaa kulunut 45-50 min)

Yhteistä keskustelua ja jatkosuunnitelman laatiminen 30-45 min (90 min käytetty)

Keitä systeemiseen tiimiin kuuluu?

- **Konsultoiva/johtava sosiaalityöntekijä:**

Johtaa tiimin työskentelyä ja varmistaa, että suojelun tarve ja riskit lapsen kannalta arvioidaan selkeästi. Varmistaa, että keskustelun sävy on uteliasta ja tutkivaa. Varmistaa, että keskustelu on yhteistoiminnallista ja että kaikki osallistuvat siihen. Varmistaa, että hypoteeseja kehitetään eteenpäin hyödynnettäväksi keskusteluissa perheiden kanssa ja niihin liittyen sovitaan ratkaisuehdotukset. Varmistaa monialaisen työskentelyn.

- **Perheterapeutti:**

Terapeutin rooli tiimirakenteessa on huolehtia siitä, että työskentely on systeemistä, ihmissuhteita tutkivaa ja arvostavaa. Varmistaa myös reflektiivisen vuorovaikutuksen osallistujien kesken, jolloin eri toimijoilla mahdollisuus kuulla toisiaan ilman vastakkainasettelua (muutoin vaarana tarve puolustaa omaa identiteettiään vanhempana, ammattilaisena, asiantuntijana jne.), mahdollisuus nähdä osapuolet uudessa ja turvallisessa valossa.

- **Lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijä:**

Työskentelee lasten ja perheiden kanssa tiimin tuella, kutsuu systeemisen tiimin koolle. Seuraa asiakaskohtaisen asiakassuunnitelman etenemistä. Sosiaalityöntekijä on asiantuntija siinä, miten luoda tilaa perheenjäsenten väliselle vuoropuhelulle ja miten helpottaa vuoropuhelun kulkua. Jakaa ja reflektoi tietoaan ja asiantuntemustaan olettamuksiaan.

Keitä systemiseen tiimiin kuuluu?

- **Sosiaaliohjaaja/koordinaattori (jos on tiimissä):**

Dokumentoi tapaamisen ja yhdessä sovitut asiat ja voi toimia työparina asiakastyössä. Voi huolehtia ajanvarauksesta ja toimia yhteyshenkilönä.

- **Asiakkaat:**

Asiakas voi halutessaan osallistua tiimiin ja yhteiseen pohdintaan, ratkaisujen etsimiseen. Valta ja vastuu oman elämän ratkaisuista. Jos asiakas ei ole paikalla, asiakas saa työntekijältä tiedon asiansa käsittelystä tiimissä sekä tehdyn suunnitelman. Asiakkaat ovat yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa pohtimassa tiimiin kutsuttavia tahoja.

- **Muut ammattilaiset: kootaan asiakkaan verkostosta**

Tunnistetaan, että ratkaistavaan asiaan tarvitaan kutsuttavan yhteistyökumppanin asiantuntemusta. Saavat perehdytyksen työskentelytapaan ja voivat osallistua tiimin viikkokokoukseen. Osallistuvat reflektioon, erilaisten ratkaisuehdotusten tuottamiseen sekä tuovat esiin omaa asiantuntemusta yhteiseen käyttöön.

Valmistelu ja esittely

- Työpari miettii etukäteen, miksi tuo asiakkaan asian käsittelyyn -> kysymykset reflektioryhmää varten pohdittavaksi (1-3 kysymystä, joita voidaan myös jakaa, ks. kohta reflektioryhmä)
- Esittelyn aikana ensin työpari/työntekijä ja klinikko keskustelevat toisilleen, muu työryhmä kuuntelee
- Jos perhe on paikalla, klinikko haastattelee ensin työntekijöitä ja perhe/verkosto kuuntelee, sitten perhettä/verkostoa ja työntekijät kuuntelevat
- Klinikko tarvittaessa selventää kysymyksiä ja ohjaa keskustelua/kuuntelua
- **KLIINIKKO HUOLEHTII AJANKÄYTÖSTÄ!**

Reflektioryhmä

Reflektioryhmä kuuntelee keskustelua työparin/työntekijän (perheen/verkoston) esittämien kysymysten valossa.

Ennen esittelyn alkamista voidaan sopia kuuntelevatko kaikki reflektioryhmän jäsenet kaikkia kysymyksiä vai jaetaanko ryhmän jäseniä kuuntelemaan erityisesti tiettyä kysymystä tai eri näkökulmista (esim. lapsi, vanhemmat, työntekijät).

- Ennen reflektion aloittamista kerrataan työparin/työntekijän (perheen/verkoston) kysymykset
- Keskustellaan niistä asioista, mistä kuultiin esittelyssä puhuttavan
- Reflektion aikana reflektioryhmä keskustelee toisilleen, tapausta esittelevä työpari kuuntelee
- Voidaan sopia yksi henkilö työryhmästä ottamaan työparille muistiinpanoja reflektiosta, jotta esittelevä työpari voi keskittyä ainoastaan kuunteluun eikä sisäinen dialogi häiriinny (koordinaattori?)

Kliinikko osallistuu reflektioryhmään ja huolehtii, että keskustelu pysyy edellä esitetyissä reflektion periaatteissa.

Hypoteesit ajattelua avartamassa ja jäsentämässä

- Systeemiajattelussa keskeistä **hypoteesit** ja niiden kautta tapahtuva työskentely
- Hypoteesi = selitys, oletus, olettamus tai väite jollekin asialle
- Hypoteeseja tullaan aina muodostaneeksi, vaikka niitä ei tiedostettaisi. Jokaisella on enemmän tai vähemmän tietoista ja perusteltua esiyymmärrystä ja oletuksia ilmiöiden välisistä yhteyksistä
- Juuttuminen vain yhteen teoriaan tai näkökulmaan voi rajoittaa niiden perheiden määrää, joille voimme olla hyödyksi

Jakautukaa omassa ryhmässänne: työpariksi, asiakkaiksi (2), puheenjohtajaksi ja reflektioryhmäksi (3-4).

1A) Työpari ja asiakkaat: kertokaa ryhmälle asiakastilanteeseen liittyvä kysymys (1-2), joita toivotte tapaamisessa käsiteltävän. Esitelkää asiakastilanne (10 min) ja tuokaa esiin keskeiset asiat kysymykseen vastaamisen näkökulmasta.

1B) Reflektioryhmä: kuunnelkaa työparin ja asiakkaiden keskustelua ennakkoon esitettyjen kysymysten valossa (sovitusti lapsen, vanhemman, työntekijän näkökulmasta)

1C) Asiakastapauksen esittelyn jälkeen **työpari kertaa kysymykset**, joihin vastausta haetaan.

2A) Reflektioryhmä: keskustelkaa niistä asioista, joita kuulitte (5 min)

2B) Työpari ja asiakkaat: kuunnelkaa, ettekä kommentoi reflektioryhmän puhetta

3A) Työpari ja asiakkaat: keskustelkaa kuulemastanne keskenänne (5 min)

3B) Reflektioryhmä: kuunnelkaa työparia

4) Tämän jälkeen keskustellaan tilanteesta kaikki yhteisesti (5 min)

Harjoitus:

- Tilanteen esittely
- Reflektio
- Työparin reflektio
- Yhteinen keskustelu

Yleisiä periaatteita kirjaamisesta

- Kirjataan ainakin paikallaolijat, huolenaiheet ja tehty suunnitelma (miten työskentely jatkuu)
- Organisaatioiden väliseen monialaiseen yhteistyöhön osallistuvat voivat tallentaa oman organisaationsa asiakirjoihin myös sosiaalihuollon asiakastietoja, jotka ovat tarpeellisia asiakkaan asian hoitamisessa siinä organisaatiossa. Yhteistyön perusteella laaditun suunnitelman voi myös tallentaa oman organisaation asiakirjoihin samoin perustein. ([Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015](#))
- Systeminen tiimi ja tehty suunnitelma kirjataan asiakkaana olevan lapsen asiakirjoihin tai jos useampia lapsia, niin heille kaikille merkintä tapaamisesta
- Arvioitava, ettei toisen lapsen tietoja kirjata sisaruksen tietoihin

Välitehtävä

Miettikää oman tiiminne kanssa, mitä asioita pitää huomioida, jotta systeemisestä viikkokokouksesta tulisi mahdollisimman turvallinen ja hyvä kokemus:

Perheenjäsenille

Yhteistyötaholle

Perheen asioista vastaavalle/vastaaville työntekijöille

Reflektiotyöryhmän jäsenille

Puheenjohtajalle/konsultoivalle sosiaalityöntekijälle.

Pohdinta...

Miten perustelisit tällaista työtettä lastensuojelussa?

Mikä työotteessa edistää lapsen suojelun tarpeeseen vastaamista ja hyvinvointia?

Millaisia asioita työyhteisöissä joudutaan lapsen suojelemisen näkökulmasta pohtimaan ja harkitsemaan lapsikohtaisesti kun työtettä sovelletaan?

Mitä muuta jäit ajattelemaan/ihmettelemään?

Lähteitä ja kirjallisuutta

Koulutusmateriaalien keskeisinä lähteinä on käytetty THL:n järjestämien systeemisen toimintamallin kouluttajakoulutusten materiaaleja vuosilta 2017–2022.

THL vastaa toimintamallin edistämisestä kansallisesti, ja heidän sivuiltaan löytyy aiheesta lisätietoa:
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>

- Aaltio, Elina & Flink, Niko(2020) [Hyvinvoinnin ja muutoksen mittarit systeemisessä lastensuojelussa Katsaus mallin vaikuttavuuden arvioinnissa käytettyihin mittareihin ja menetelmiin](#). Työpaperi 11/2020. Helsinki: THL.
- Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanna (2019a) [Systeemisen lastensuojelun toimintamallin pilotointi. Valtakunnallinen arviointi](#). Raportti 3/2019. Helsinki: THL.
- Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanna (2019b) [Systeemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. Kuvaus asiakastason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista](#). Työpaperi 33/2019. Helsinki: THL.
- Alhanen, Kai & Lavila, Pekka & Kangas, Marjo & Lamppula, Tomi & Petrelius, Päivi (2019) [Systeemisen muutoksen johtaminen lastensuojelussa – Opas esimiehille ja johtajille](#). Opas 45/2019. Helsinki: THL.
- Bostock, Lisa ym. (2017) [Scaling and deepening the Reclaimin Social Work model: evaluation report](#). University of Bedfordshire and University of Cardiff.
- Burnham, John (2012) [Developments in social ggrraaaccesss – visible – invisivle and voiced – unvoiced](#)
- Civil, Tiina & Abrahamsson, Outi & Mäki-Fossi, Satu & Miettunen, Nanna (2019) [Systeeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä](#). Työpaperi 34/2019. Helsinki: THL.
- Coulter, Stephen & Houston, Stanley & Moonay, Suzanne & Devaney, John & Davidson, Gavin (2019) [Attaining theoretical coherence within relationship-based practice in child and family social work: The systemic perspective](#). British Journal of Social Work, Vol. 50, Iss 4 12–19.
- Fagerström, Katarina (2016) [Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeeminen käytäntö lastensuojelutyössä](#). Työpaperi 42/2016. Helsinki: THL.

- Huupponen, Marika ja Timonen, Siiri 2021: [Kuuntele ja arvosta – raportti lastensuojelun yhteistyökumppaneiden alkukartoituskyselystä. Sattumanvaraisesta tuesta kohti onnistunutta yhteistyötä.](#) Itä-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskus 22.6.2021
- Kananoja, Aulikki & Ruuskanen, Kristiina (2019) [Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi: Loppuraportti.](#) Raportteja ja muistioita 2019:4. Helsinki: STM.
- Lahtinen, Pia & Männistö, Leena & Raivio, Marketta (2017) [Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja.](#) Työpaperi 7/2017. Helsinki: THL.
- [Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista \(254/2015\)](#)
- [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä \(784/2021\)](#)
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Muukkonen Tiina (2015) [Luottamus lastensuojelussa. Monitoimijaisen yhteistyön rakentuminen.](#) Lisensiaatintutkimus. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Partridge, Karen; Dugmore, Paul; Mahaffey, Helen; Chidgey, Mark & Owen, James 2019: Step by step, side by side: the quest to create relational artistry through systemic practice within children’s social care, Journal of Family Therapy 41, 321–342.
- Petrelius, Päivi; Tulensalo, Hanna; Jaakola, Anne-Mari ja Hietämäki, Johanna (toim.) 2016. [Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi.](#) Työpaperi 33/2016. Helsinki: THL.
- Petrelius, Päivi & Uutela, Anne (2020) [Systeemisen lastensuojelun toimintamallin käyttöönotto ja juurruttaminen. Konsultoivien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia.](#) Työpaperi 24/2020. Helsinki: THL.
- Petrelius, Päivi & Yliruka, Laura & Miettunen, Nanna (2021) [Systeemisiä kokeiluja – kohti jatkuvaa yhdessä oppimista.](#) Työpaperi 7/2021. Helsinki: THL.

- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- [THL:n määräys sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista ja niihin merkittävistä tiedoista \(1/2021\)](#)
- Turnell, Andrew & Murphy, Terry (2010) [Signs of Safety – A Comprehensive Briefing Paper](#)
- Tulensalo, Hanna, Kumpulainen Kirsti; Kekkonen, Marjatta 2017. Monitoimijainen arviointi. Teoksessa: [Eriytyis- ja vaativan tason palvelujen työpajaprosessin raportit – Osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa](#). Työpaperi 26/2017, 11–37. Helsinki: THL.
- Wahlström, Jarl 1992: Merkitysten muodostuminen ja muuttuminen perheterapeuttisessa keskustelussa : diskurssianalyttinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Wambold, Bruce & Imel, Zac E. 2015: The great psychotherapy debate. The evidence for what makes psychotherapy work. Englanti.
- Widmark C., Sandahl C, Piuva K. & Bergman D. (2013) [Parents' experiences of collaboration between welfare professionals regarding children with anxiety or depression - an explorative study](#). International Journal of Integrated Care, Vol 13, Iss 4.
- Yliruka, Laura & Eriksson, Pia & Jokinen, Liisa & Pasanen, Kaisa (toim.) 2022. [Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla](#). Työpaperi 52/2022. Helsinki: THL.
- Yliruka, Laura & Tasala, Tanja (2022) [Lastensuojelun systemisen toimintamallin kansallinen tilannekuva vuonna 2021](#). Tutkimuksesta tiiviisti 9/2022. Helsinki: THL.